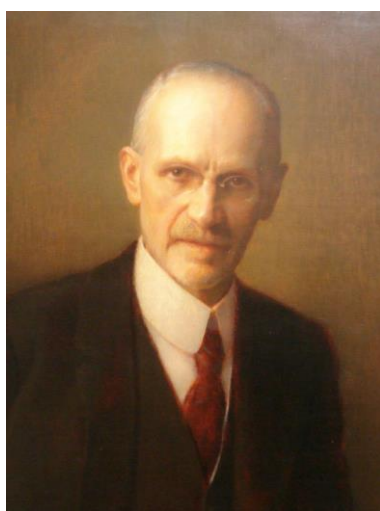

Udělená Trnkova medaile FEL ČVUT v Praze

Pracovníci oboru Historie techniky na FEL ČVUT v Praze ve spolupráci se skanzenem malé vodní elektrárny ve Šlovicích připravila schůzku s rodinou pana Ing. Jindřicha Kolbena, CSc. (30.10.1926 – 21.7.2013) v Mnichově, vnuka Ing. Emila Kolbena (1.11.1862-3.7.1943). Při této příležitosti mu byla předána **Trnkova medaile, udělená FEL ČVUT v Praze in memoriam panu Ing. Emilu Kolbenovi za přínos československému elektrotechnickému průmyslu v době mezi dvěma světovými válkami**. Medaile byla udělena u příležitosti 60. výročí vzniku FEL ČVUT v Praze a v rámci přípravy mezinárodní konference k tomuto výročí na jaře 2010. Setkání se uskutečnilo v domě a v rodině pana Ing. Jindřich Kolbena, byla mu přítomna i jeho manželka, paní Andrée Kolbenová (roz. Havlíková) ve dnech 20. – 22. Listopadu 2009.

Emil Kolben

Jindřich Kolben

Emil K O L B E N

(1. listopadu 1862 Stránčice u Prahy - 3. července 1943 Terezín)

Emil Kolben patřil k vynikajícím teoretikům a odborníkům ve výkonové elektrotechnice. Byl to muž výrazné životní síly, pílě a pracovitosti, kterou především věnoval rozvoji energetiky a svého závodu. Jeho jméno, snad i kvůli židovskému původu, mělo být v Čechách v dobách totalitních navždy zapomenuto.

Emil Kolben vystudoval *vyšší reálku* na Malé Straně v Praze a poté se přihlásil na *německou pražskou techniku*, kde studoval strojnictví a elektrotechniku u Adalberta Waltenhofena a Ivana Puluje. Po ukončení studií vykonal jednoroční elektrotechnickou praxi v Čechách. *Zemský výbor* mu pak na základě konkursu udělil *Gerstnerovo dvouroční cestovní stipendium*.

Kolben cestoval nejdříve po elektrotechnických závodech v Evropě a roku 1887 se vydal do USA, kde zůstal až do roku 1892. V New Yorku se seznámil s Nikolou Teslou a získal místo u *Edison Machine Company*. Během roku 1888 se stal šéfinženýrem a vedl technické kanceláře a laboratoře. Další zkušenosti získal v *General Electric Company* v Schenectady ve státě New Youk, kde pracoval jako inženýr a asistent Thomase Alvy Edisona v jeho *laboratoři v Orange* v

New Jersey. Odtud byl povolán zpět jako šéfinženýr k vedení veškerých technických kanceláří a zkušebních laboratoří firmy *Edison General Electric Company* v Schenectady. Zde Emil Kolben teoreticky a vědecky přepočítával stará Edisonova dynama a elektrické přístroje postavené jen na základě empirických poznatků. Pod jeho vedením vznikla série standardních typů dvoupólových motorů a dynam i pro spojení s pomalu běžnými parními stroji. Vypracoval i čtyřpólový motor pro pouliční elektrické dráhy, když se v praxi neosvědčila konstrukce dvoupólového rychloběžného motoru s dvojitým převodem ozubených kol, navržená Spraguem. Kolbenův zájem v této oblasti byl velmi nutný, neboť v 80. letech 19. století se v USA rychle rozvíjela výkonová elektrotechnika, zejména elektrické pouliční dráhy, a bylo třeba schopných konstruktérů. Jím Emil Kolben bezesporu byl. Svou prací získal respekt u odborné veřejnosti a stál tak při vzniku vědeckých základů oboru stavby strojů a elektrických zařízení.

V roce 1892 se Emil Kolben vrátil do Evropy, neboť si ho vyžádala strojírna *Oerlikon* v Curychu, v níž převzal po C. E. L. Brownovi místo šéfinženýra a člena ředitelství. V Curychu zůstal až do roku 1896, kdy se rozhodl přesídlit do Prahy. V *Oerlikonu* významně zasáhl do sporů, zda je vhodnější pro běžnou praxi užívat stejnosměrný či střídavý proud, a do počátků řešení problému přenosu elektřiny na velké vzdálenosti.

V Praze založil roku 1896 spolu s Karlem Bondym továrnu *Kolben a společníci* v Praze ve Vysočanech na výrobu elektrických strojů a přístrojů. Jejich prvním výrobkem byl třífázový alternátor 60 kW. V Praze tehdy doznávaly spory o stejnosměrný a střídavý proud. Emil Kolben na rozdíl od Františka Křižíka byl poučen stavem sporů ve světě, a proto prosazoval zavádění střídavého proudu oproti stejnosměrnému. Kolbenova firma rychle rostla. Roku 1898 byla akcionována v *Elektrotechnickou akciovou společností, dříve Kolben a společníci*. Důležitou zakázkou tehdy byla výroba pěti alternátorů k napájení tramvají pro pražskou obec. Společnost vyráběla i zařízení pro velké elektrárny s parním i vodním pohonem, motory, generátory, transformátory a elektrické přístroje. Kolbenovy výrobky se dostaly i za rakouské hranice, zejména do Anglie, Francie, Holandska, Španělska i Německa a Ruska.

V roce 1921 byla provedena fúze s *Českomoravskou strojírnou* a vznikla firma *Českomoravská-Kolben akciová společnost* a roku 1927 se k ní přidala továrna *Breitfeld-Daněk, akciová společnost*. Dále továrny pracovaly pod známým názvem *Českomoravská-Kolben-Daněk, akciová společnost (ČKD)*. Emil Kolben se stal v továrně vrchním ředitelem a místopředsedou správní rady. Tak mohl plně uplatnit své technické i komerční schopnosti.

Kolbenova činnost v ČKD nebyla jeho jedinou aktivitou. Jeho podnikavý duch stál v roce 1919 též u zrodu *Pražské továrny na káble, společnost s ručením omezeným*, kterou nechal vybavit nejmodernějšími stroji, a *Pražské továrny na isolační trubky*. Kromě toho působil i ve správních radách jiných továren, zabýval se i přípravou odborné elektrotechnické literatury, publikoval nejen časopisecké články elektrotechnického, ale i hospodářského zaměření, doma i v zahraničí, zajímal se o pražskou dopravu, v níž chtěl prosadit trolejbusy a elektromobily. Od roku 1930 byl i čestným členem *Elektrotechnického svazu československého (ESČ)*, kde se zabýval tvorbou elektrotechnických norem a předpisů pro Československou republiku. *Pražská technika* při oslavách stého svého založení mu udělila čestný titul doktora technických věd.

Závěr života tohoto velikána české elektrotechniky byl však tragický. Téměř osmdesátiletý Emil Kolben neunikl fašistické mašinerii. Již 16. března 1939 byl kvůli svému židovskému původu zbaven svého postavení v ČKD a poté zařazen do transportu do Terezína, kde také v létě roku 1943 zemřel.